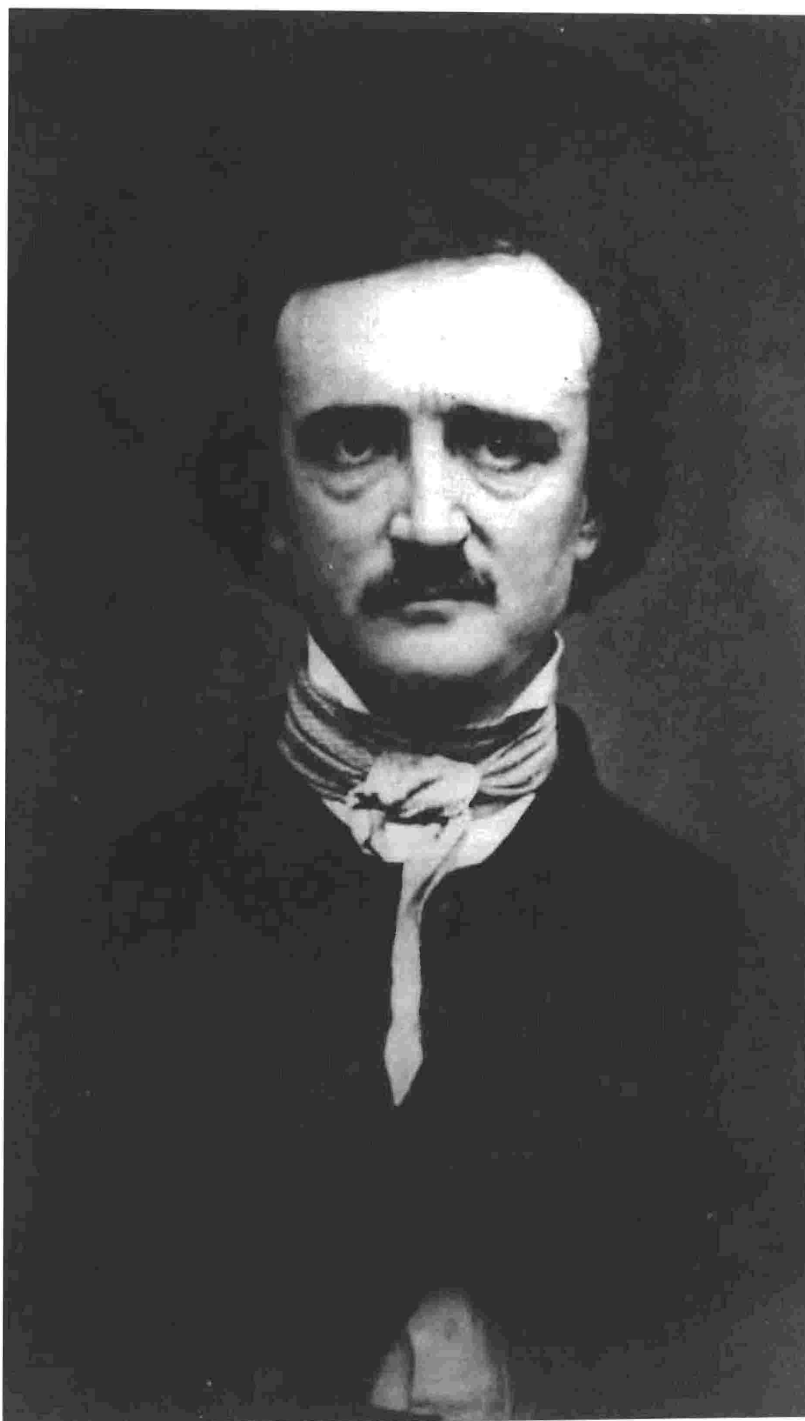

ΕΝΤΓΚΑΡ ΑΛΑΝ ΠΟΕ

Ζωή

Ο κορυφαίος

Ποιητής, πεζογράφος και κριτικός, ο Έντγκαρ Αλαν Πόε ήταν ο πρώτος Αμερικανός συγγραφέας που κατέκτησε διεθνή αναγνώριση. Ως ποιητής ανέπτυξε ένα είδος δραματοποιημένου εσωτερικού μονολόγου και λυρικού υμνητικού ύφους που αποσκοπούσε να αποτυπώσει μια οραματική κατάσταση «υπέρτατης ομορφιάς», «πέρα από τον χώρο και έξω από τον χρόνο», επενδύοντας στην ηχητικότητα των λέξεων και στη μουσικότητα της υπνωτιστικής επανάληψης.

Ως κριτικός αντιτάχθηκε στον τοπικισμό και τον αμερικανικό λογοτεχνικό εθνικισμό και έδωσε ιδιαίτερη σημασία στην ορθότητα της γλώσσας, του μέτρου και της δομής. Ως διηγηματογράφος ήταν ιδιοφυής. Πειραματίστηκε στην προ-

“

Ο Κόναν Ντόουλ του χρωστάει την ιδέα του μοναχικού νιετέκτιβ και της επαγωγικής μεθόδου του, ο Νίτσε και ο Κάφκα τον σέβονταν, ο Ντοστογιέφσκι, ο Κόνραντ και ο Τζόυς διέκριναν στο έργο του τα σπέρματα της σύγχρονης λογοτεχνίας.

πιστημονική φαντασία, έγραψε πολυεπίπεδες σάτιρες, υπήρξε πρόδρομος του αστυνομικού μυθιστορήματος και τελειοποίησε το γοτθικό αφήγημα φρίκης, τρόμου και μυστηρίου, όχι μονάχα επινοώντας ιστορίες με έντονη την παρουσία του τερατώδους και του απόκοσμου, αλλά κυρίως αποδίδοντας τον εσωτερικό μονόλογο διαταραγμένων π-

σύντομη και βασανισμένη

συγγραφέας του «αλλόκοτου» αποτύπωσε στο έργο του την υπέρτατη ομορφιά

της **ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΣΧΙΝΑ**

ρώων και δραματοποιώντας σε πολλαπλά επίπεδα τον πνευματικό και ψυχικό αναβρασμό. Το σημαντικότερο είναι ότι το παρασυνειδησιακό αποτέλεσμα που επιτυγχάνει γίνεται με εξαιρετική αρχιτεκτονική συμμετρία και θαυμαστή αίσθηση των αναλογιών. Σκηνικό, λεπτομέρειες και πλοκή υφαίνονται σε ένα αδιαχώριστο σύνολο με πραγματικά αριστοτεχνικό τρόπο.

Γι' αυτό και τον ερωτεύτηκαν συμβολιστές και σουρεαλιστές: ο Βερλαίν, ο Ρεμπώ, ο Μαλαρμέ, ο Βαλερύ τον θαύμαζαν. Ο Μπωντιλέρ, πρώτος εισηγητής του στη Γαλλία, δήλωνε πως στα διηγήματα και τα ποιήματά του είχε ανακαλύψει «όχι απλώς κάποια θέματα που είχα ονειρευτεί, αλλά τις προτάσεις που είχα σκεφτεί γραμμένες από τον χέρι του πριν από είκοσι χρόνια». Ως «άμεμπτο ποιητή», τον περιέγραφε στον Ζιντ ο Βαλερύ: «όσο για τους Αγγλους ομοτέχνους του, ο Τένyson αναγνωρίζει την «πρωτότυπη μεγαλοφυΐα του», ο Τόμας Χάρντι του γλωσσικού του εύρος, ο Κόναν Ντόυλ του χρωσάει την ιδέα του μοναχικού ντετέκτιβ και της επαγωγικής μεθόδου του, ο Νίτσε και ο Κάφκα τον σέβονταν, ο Ντοστογιέφσκι, ο Κόνραντ και ο Τζόνς διέκριναν στο έργο του τα σπέρματα της σύγχρονης λογοτεχνίας.

Κι όμως, η μέθοδός του ισορροπούσε επικίνδυνα στο χείλος του κακού γούστου. Το παραδεχόταν ο ίδιος, τονίζοντας σ' έναν από τους πολλούς εκδότες των ιστοριών του, ότι τα αφηγήματά του περιείχαν «το παράλογο που τονίζεται μες στο γκροτέσκο, το τρομερό που χρωματίζεται μες στο τρομακτικό, το πνευματώδες που μεγαλοποιείται μες στο κωμικό, το αλλόκοτο επεξεργασμένο μες από το παράξενο και το μυστικιστικό». Μεγάλη υπερβολή, πολλές ακρότητες, ιδιάζων ζώφος: ίσως γιατί αυτός ο κατ' εξοχήν συγγραφέας του «αλλόκοτου», παραδομένος από πολύ νωρίς στη σαγήνη του αφανισμού («Δεν θα μπορούσα ν' αγαπήσω παρά μόνο εκεί όπου ο θάνατος/ ενώνει την ανάσα του μ' αυτήν της ομορφιάς» έγραφε πριν κλείσει τα είκοσι του χρόνια) δεν έπαψε ούτε στη ζωή του να ερωτοτροπεί με τα όρια, ταλαντευόμενος μεταξύ καταστροφής, κατάθλιψης, απόρριψης και εγκατάλειψης, πίνοντας και τζογάροντας, βλέποντας τις γυναίκες της ζωής του να πεθαίνουν μία μία και

PETER ACKROYD
Πόε. Μια σύντομη ζωή.
 Μετ. Μαρία Φακίνου
 Εκδ. Πατάκι

οδηγούμενος αναπόδραστα προς ένα πρόωγο τέλος, μέσα σε αλκοολικό παραλήρημα.

Ο **Εντγκαρ Άλαν Πόε** γεννήθηκε το 1809 στη Βοστώνη από γονείς πλανόδιους ηθοποιούς και ορφάνεψε νωρίς και από τους δύο. Την κηδεμονία του ανέλαβε ένας πλούσιος έμπορος από το Ρίτσμοντ, ο Τζων Άλαν - στον οποίο ο ποιητής χρωστάει το μεσαίο του όνομα. Η ποίηση τον σαγήνευσε από την πρώιμη παιδική ηλικία: λέγεται ότι ήδη από τα πέντε του χρόνια έγραφε στίχους «μεγάλης πρωτοτυπίας», σύμφωνα με ένα δάσκαλό του. Από το 1815 ως το 1820 έζησε στην Αγγλία, όπου και φοίτησε στο σχολείο του κυρίου Μπράντσμιπ, τον οποίο αποτύπωσε και στο αφηγημά του Γουίλιαμ Γουίλσον, επιστρέφοντας στην Αμερική παρακολούθησε για λίγο μαθήματα στο Πανεπιστήμιο της Βιρτζίνια, αλλά σύντομα το εγκατέλειψε.

Υπηρέτησε στον αμερικανικό στρατό, συνεργάστηκε με πολλά λογοτεχνικά περιοδικά και εφημερίδες σαν ρεπόρτερ και δημοσίευσε την πρώτη του συλλογή αφηγημάτων με τίτλο Tales of the grotesque and arabesque το 1840. Στη συλλογή αυτή συμπεριλαμβάνονταν και η θρυλική Πτώση του Οίκου των Άσερ, όπου εμφανίζεται, για πρώτη φορά, το πρόσωπο του θανάτου που ιδιαίτερα γοητεύει τον συγγραφέα: ο εναρμονισμός μιας ζωντανής ύπαρξης. Θα ακολουθήσει μια φρενιτώδης παραγωγή πεζογραφημάτων, που εκπληκσουν με την ποικιλία τους. Πλάι στα διάσημα φανταστικά του διηγήματα, όπως Ο μαύρος γάτος ή το Μετζενγκερστάιν, στοικίζονται εντελώς διαφορετικά γραπτά, που ο ίδιος χαρακτήριζε «έργα επαγωγικής λογικής», όπως το Χαμένο γράμμα, οι ιστορίες καθαρού τρόμου (Σαλαπιήδας, η Μάσκα του Κόκκινου θανάτου) συμβαδίζουν με άλλες καθαρά σατιρικές όπως ο Άγγελος του παράδοξου: τα γνήσια περιπετειώδη αφηγήματα (Χειρόγραφο σε μπουκάλι) εκβάλλουν στους προδρόμους των αστυνομικών (Οι δολοφονίες της οδού Μοργκ, Το μυστήριο της Μαρί Ροζέ) κι ανάμεσά τους παρεμβάλλονται κάποια κείμενα περιγραφικά και στατικά (Το νησί της νεράιδας, Το κτήμα του Αρχαίου), φιλοσοφικοί διάλογοι (Η δύναμη των λόγων, Διάλογος μεταξύ Μόνο και Ούνας) και αλληγορίες (Το οβάλ

πορτρέτο, Γουίλιαμ Γουίλσον). Η ποίησή του, τέλος, περιλαμβάνει έργα «αγγελικής ομορφιάς», όπως έγραψαν - από το Κοράκι και το Ισραφέλ ως τις συνθέσεις Αναμπελ Λι, Στην Ελένη, Ουλαλούμ, Η πόλη στη θάλασσα.

Αυτή τη σύντομη και δύσκολη ζωή, που διήρκεσε μόλις σαράντα χρόνια αποτυπώνει στη βιογραφία του ο Πίτερ Ακρόυντ. Δεν συσσωρεύει λεπτομέρειες, δεν επιμένει σε συναισθηματικές περιπλοκές, δεν αραδιάζει εκτενείς βιβλιογραφικές αναφορές. Αντίθετα, δουλεύει με εργαλία του τον υπαινιγμό, τις ατμοσφαιρικές αποχρώσεις, τους ιμπρεσιονιστικούς διασκελισμούς. Ρίχνει σ' αυτόν τον κατ' εξοχήν *maudit* μια ματιά γεμάτη συμπάθεια, και συμμερίζεται τη διαβίου οδύνη του Πόε, αυτό το κράμα «ακόρεστος αγωνίας και ανίσχυρης επιθυμίας»

Στη ζωή του δεν έπαψε να ερωτοτροπεί με τα όρια, ταλαντευόμενος μεταξύ καταστροφής, κατάθλιψης, απόρριψης και εγκατάλειψης, πίνοντας και τζογάροντας, βλέποντας τις γυναίκες της ζωής του να πεθαίνουν μία μία.

που τον σημάδεψε από νωρίς. Αν το πηγάδι της ζωής του Πόε «είναι πολύ βαθύ για να ανασύρει κανείς την αλήθεια», όπως γράφει, ο Ακρόυντ ρίχνει ένα βόταλο στα μαύρα του νερά και συλλαμβάνει με οξύτητα τον απόηχο. Εκείνο το απελοισμένο «ποτέ πια» που όρισε κάθε στιγμή της ζωής του Εντγκαρ Άλαν Πόε και κάθε σελίδα του έργου του. ■